

הפיקוח על הוראת היסטוריה בחמ"ד

"עד-כאן" מס' 3 - ידיעון מקוון

משולחן המפמ"ר בלהה גליקסברג - מפמ"ר היסטוריה ואזרחות בחמ"ד

מחנכי היסטוריה יקרים,

בידיעון שלפניכם אנו מציגים את נייר העמדה החשוב שנכתב ע"י הרב אברהם גיסר, יו"ר מועצת חמ"ד העוסק בנושא התפיסה הייחודית הציונית-דתית של לימודי היסטוריה בחמ"ד. מאמר זה מעורר לחשיבה כמו גם מכוון אותנו למהות תפקידינו כמחנכי היסטוריה בחינוך הדתי.

ידיעון זה משמש גם במה למדריכים המציגים היבטים שונים בתפקיד ההדרכה, כך המדריכה במחוז ירושלים תמר רוט המציגה נקודת מבט מעניינת על תפקיד ההדרכה, והמדריכה הארצית לתקשוב נעמה כהן מציגה מחשבה על חדשנות בהוראת היסטוריה.

כמו כן ניתנה הבמה למורים המשתפים אותנו בתכניות קיימות או מציעים לכולנו תכניות ייחודיות. כך אביבה שלם מהישיבה בקרית-אתא הכותבת על תכנית חמ"ד ועד, חיים שוורץ מתיכון 'ארץ הצבי' בירושלים מציג תכנית ייחודית של שילוב היסטוריה ועברית ואבי דסקל מהישיבה התיכונית בגבעת שמואל משתף בחוויות מן הסיור ההיסטורי שהתקיים בבית העלמין בנחלת יצחק בהדרכתו ובכלל משילוב סיורים בשיעורי היסטוריה. נשמח לקבל כתבות, מאמרים וכד' לידיעונים הבאים.

בימים אלו נפתחות מגוון ההשתלמויות המחוזיות והארציות ברחבי הארץ. נשמח להשתתפותכם. ראו [איגרת מס' 1 בנושא השתלמויות](#) ברכת תודה גדולה לכל הכותבים לידיעון ולמדריכה נעמה כהן על שותפות בהפקת הידיעון.

בברכת הצלחה לכולנו במשימותינו החינוכיות, בהערכה רבה בלהה

אני שמחה ומתכבדת לשלוח לכם את "עד-כאן" מס' 3 והפעם במהדורה מתוקשבת. החלטנו לייסד מסורת של הפקת ידיעונים מתוקשבים למחנכי היסטוריה בחמ"ד ונשתדל לעשות זאת מספר פעמים בשנה. בהזדמנות זו ברצוני לסקור בפניכם את שעברנו בחודשים האחרונים:

בראשית החופש הגדול התכנסנו ברוב-עם לכנס השנתי שהתקיים במכללת אורות-ישראל באלקנה שנושאו היה – "כשחר יאיר" – העשור הראשון בתולדות מדינת ישראל. כ-250 מורים הגיעו מכל רחבי הארץ ובאווירה של "הנה מה טוב ומה נעים" שמענו הרצאות, התקיימו סדנאות והתקיים מפגש עמיתים.

לאחר ימים ספורים התקיים יום עיון למורי החקר ביד בן צבי בירושלים. כ-100 מורים השתתפו ביום העיון שהוקדש למיומנויות החקר בהרצאות ובסדנאות.

במקביל התנהלה במרב"ד עבודת הערכה מאומצת של בחינות הבגרות. 80 מעריכים עמלו קשה על הערכת בחינות הבגרות בהיסטוריה של תלמידינו. משימה מאתגרת ובעלת אחריות עצומה.

בשנה"ל הנוכחית – תשע"ד – אנו ממשיכים לקדם בתחושת שליחות עצומה את תכנית חמ"ד ועד, ממשיכים לפתח את למידת החקר, יושבים על המדוכה בהצעות ללמידה מעמיקה יותר, משמעותית ורלוונטית ברוח "לב לדעת", כמו שילוב סיורים בשיעורי היסטוריה, שילוב פדגוגיה דיגיטלית, מתן מענה לאוכלוסיית התלמידים המגוונת הלומדת במוסדות החמ"ד ושמים דגש השנה על נושא הציונות הדתית שיבוא לידי ביטוי במסגרת ההשתלמויות המחוזיות.

האם קיימת תפיסה ציונית-דתית ייחודית של ההיסטוריה?

הרב אברהם גיסר - יו"ר המועצה לחינוך ממ"ד

בגלות ובשיבת ציון. תולדות הרעיון הציוני, צמיחתו וגבורתו לנוכח עידן החושך והשוואה של המאה הקודמת ולאור הקמתה הפיזית והערכית של מדינת ישראל ייכתבו בספר היסטוריה של החמ"ד תוך שילוב עם חזון גאולת ישראל שבפי נביאינו וחכמינו.

שילוב ערכים זה של אמונה וידע, של תורה וחכמה, הוא מהותי למקצוע זה בחמ"ד והוא הסיבה לכך שהמקצוע הוכר כמקצוע ייחודי שיש לו פיקוח משלו, דרך משלו ותכנית ייחודית משלו במינהל החינוך הדתי.

מועצת חמ"ד היא הממונה על פי חוק החינוך הממלכתי על אישור תכניות לימודיות ייחודיות בחמ"ד ועל תכניהן, והיא המלווה גם מקצוע ייחודי זה. אשר על כן אנו מקדמים בברכה כל שיתוף פעולה ולימוד הדדי לשם בחינת דרכנו המקצועית ולשם בנייה נכונה של תכנית הלימודים שלנו.

ייתכן שיש מקום, לאור ביטול המיקוד של בחינות הבגרות, לנתח מחדש את תכנית הלימודים הקיימת ולהצביע על פרקי הליבה ועל שאר הפרקים המרכיבים אותה, אולם כשם שהתנ"ך הוא אותו תנ"ך אבל תכניות הלימודים של החמ"ד ושל החינוך הממלכתי אינן שוות – כך ההיסטוריה היא אותה היסטוריה, אבל התכנית אינה אותה תכנית והמבט הוא ייחודי.

עקרונות אלה הם ליבת חינוכנו בחמ"ד, על פיהם מעצבת ועדת המקצוע שלנו את מתווה הלימודים ואת דרכי ההיבחנות, והם נר לרגלי המורים והמורות בעמידתם לפני התלמידים. אם בכל אלה נמצא שיתוף רחב עם התכניות הכלליות של החינוך הממלכתי הרי שנשמח כולנו.

תכנית הלימודים בחמ"ד היא ייחודית ומותאמת לחמ"ד, לערכיו ולעקרונותיו. בתשתיתה מונחת האמונה בבורא עולם, קורא הדורות מראש ומנהיג העולם כולו, הבוחר באהבה בעמו ישראל מכל העמים והנותן לנו את תורתו תורת אמת.

אלקי ישראל הוא המנחילנו את ארצנו, ארץ זבת חלב ודבש, והוא שהוציאנו מעבדות לחירות, מארץ מצרים לארץ ישראל. כל היסודות האלה הם העומדים ביסוד המקצוע הנלמד בחמ"ד שנקרא "תולדות עם ישראל". אף שאמונות אלו שייכות להוראת האמונה, למחשבת ישראל וללימודי תורה ותנ"ך – הן עבורנו חלק בסיסי בתולדותינו ובתולדות העמים ועל בסיסן עומד וניצב כל מבנה תכנית הלימודים הייחודית שלנו בהיסטוריה.

מכאן נובע שמפני חטאינו גלינו מארצנו; שעל פי עצת ה' שבפי נביאינו שבנו אליה עם שבי ציון ובנינו את הבית השני. מכאן, שעל פי ה' ובעוונותינו הרבים איבדנו את עצמאותנו וחרב הבית השני, כְּשֶׁל מֵרַד בַּר כּוֹכְבָא וְנַהֲרַגוּ הַחַכְמִים וְאֵט אֵט הִתְפַּזְרְנוּ לְכָל קְצוּוֵי אֶרֶץ.

ימי המשנה והתלמוד הם בעינינו פרק מפואר של תולדות הרוח הישראלית והם ימי בניינה של האומה בקודש ובעיצוב חייה בתורה ובהלכה. שמירת התורה והמצוות היא מקור כוחנו ורק על פיהן התקיימנו בגלויות השונות נוכח כל מוראותיהן. לכך יש להקדיש פרקים חשובים בלימוד ההיסטוריה ועליהם להיכתב ולהילמד מתוך פרספקטיבה רוחנית וחינוכית זו.

בתכנית הלימודים נפנה את מבטנו גם לעבר תולדות הדתות כולן ויחסיהן עם העם היהודי בכל מקום; נלמד ונכיר תהליכים היסטוריים כלליים בתולדות הרוח האנושית ובהתפתחותה; נכיר את מקורות החשיבה המודרנית וננתח את התהפוכות העולמיות, הלאומיות והמדיניות של העמים. אך כל אלה יילמדו בזיקה לתולדות הרוח הישראלית ולאור חייו של העם היהודי

דרישת שלום מצוות ההזרחה

תמר רוט - מדריכת היסטוריה חמ"ד במחוז ירושלים

ר' נחמן מכנה את תפקיד המנהיג, המורה, המנהל, המוביל, והמדריך בלשון "המספר". המורה, המדריך, המנחה ניצב לפני רעהו, עמיתו תלמידו ומביא עמו את "הסיפור". במילים פשוטות: ייעוד ושליחות המורה להעשיר, לכוון, לחנך, את תלמידו/תלמידתו, מנקודת מבט גבוהה/רחבה יותר. אך ב"ספרו את הסיפור" עליו להקפיד, לבל ינעל את יכולת החשיבה העצמית הפרטית של הנער/ה. זוהי תמצית היעוד של "מחנכי ההיסטוריה". כמורים וכמדריכים להיסטוריה אנו זוכים לחוויה כפולה:

"...גם צריך לידע איך לספר המעשה,

כי בכל מעשה יש צמצום ...

על ידי סיפור המעשה של ... ,

נמצא אצלו מהמעשה ומהסיפור

שהוא דיבור, נעשה אצלו מחשבה

ובוודאי צריך שיהיה זה שמספר

ממנו גבוה ממנו....

כדי שיהיה מעשיות אלו.... בבחינת

מחשבה אצלו, [אצל התלמיד

(ת.ר.) ...

על כן צריך לידע ממי לספר ואיך

לספר... ואז נטהר מחשבתו ויכול

לעלות אל עולם המחשבה..."

[ליקוטי מוהר"ן קמא רלד]

האחת - בעמדתנו לפני התלמידים בכיתות הלימוד שלנו, בניסיון ובאתגר להנחיל לתלמידינו את החשיבה ההיסטורית, על שלביה השונים בנייתו והבנת האמת ההיסטורית.

המשך בעמ' הבא

המשך מעמ' הקודם

השנייה - היא במפגשינו עם המורים, מחנכי ההיסטוריה בחמ"ד ברחבי המחוז ובמפגשים הארציים. כל מפגש עמיתים שכזה, נועד לחבר בין העוסקים במלאכת הקודש בשטח בבתי הספר לבין המפמ"ר וועדת המקצוע. אנו נפגשים עם המורים ובאים לסייע, לכוון, להשיב, להקשיב בכל שאלה מקצועית ובמקביל, זוכים לחוויה של למידת עמיתים מעצימה ומגוונת. שליחותינו לכוון את המורים לקראת יעדי המקצוע בשאיפה כי כל תלמידי החמ"ד ילמדו את ה"סיפור" ההיסטורי, מתוך אהבה והפנמה. לא רק ברמת ה"סיפור של הקניית הידע"

אלא ביכולת תלמידינו להגיע להשוואה, קישור, הסקת מסקנות, הצגת טיעון וכיו"ב. מאמינים אנו כי צוותי המורים בהובלת הרכזים, בכתיבת המבחנים, בדיון בשאלה היסטורית מעצבת, ירימו את לימודי ההיסטוריה למרכז החינוך ולחלק מהותי בעיצוב הזהות של תלמיד בחמ"ד. לראשי הישיבות והאולפנות, מנהלי התיכונים, הרכזים והמורים הנפלאים המקבלים את ביקורינו במאור פנים ובשמחה שלוחה ברכת תודה והערכה מכל המדריכים המחוזיים והארציים הנוסעים לעיתים קילומטרים רבים לצורך ביקור בבתי הספר, האולפנות והישיבות התיכוניות.

חמ"ד ועז: חוויה אביבה שלם - מורה בישיבה התיכונית קריית אתא

כלל ידוע הוא, שמורים להיסטוריה אוהבים יציבות. שינויים, הם דבר מבורך, אבל אם אפשר-פעם במאה שנה, כדי שנוכל להסתגל. נו, אז מה הפלא שכאשר שתי עליות, מלחמה וממשל צבאי נעלמו לי מתכנית הלימודים, רעדו אמות הסיפים?

או אז, התברר לי, כי התכנית אכן השתנתה-קצת, ובמקום עליות, נח לו על השולחן במשרד קלטר כחול ואימתני, עם הכיתוב: "חמ"ד ועד" מורים מנומסים ונחמדים, לא שואלים שאלות ומתחילים לקרוא. מקץ מחצית השעה הבנתי שני דברים: ראשית, יש פה בהחלט פרויקט חדש. שנית, אין לי מושג מה עושים אתו.

מכיוון שאף מנהל לא אוהב לשמש כגננת, נקטתי לפי חוק הישרדות קדום: תתמודדי. תתמודדי ותשיגי 15 ניצולי שואה, שיפתחו את בתיהם, וזיכרונותיהם, ויקלטו לחיקם שלושים עלמי חן, בני 16, שכל מה שהם רוצים, זה לקום ולברוח כמה שיותר מהר.

מתחילים במסע חיפושים. שואלים את כולם. פה ושם מישוה מכיר ניצול שואה, אבל לא בטוח שירצה לספר. מצאתי ניצולה אחת. נותרו עוד 14. עוד לא אבדה תקוותנו, כמעט. ואז, כמו משמיים, אני מגיעה לגברת רוחי ליפשיץ, מנהלת מוזיאון "בית פישר" בקרית אתא. והיא, לא רק שהיא מוכנה לעזור, היא מציינת אותנו במספרי טלפון, נותנת את ברכת הדרך, ורק מבקשת שהתלמידים ישאלו את הניצולים על ההתיישבות בקריה. הוגן לגמרי! יש קשישים!

עוברים שלב, כעת אני פונה לתלמידים. מנסה בעדינות לרכך המשימה: "תראו, חלק מהנושאים לבגרות ירדו, ובמקומם אתם משתתפים בפרויקט ראיונות עם ניצולי שואה". 15 זוגות עיניים מבוהלות מביטות בי בחוסר אונים, ומיד גם מבול של שאלות: "אנחנו לא מכירים ניצולים", "ואם הם לא ירצו לדבר?", "אפשר להקליט?" ו"מה פתאום אנחנו?".

מיליון שאלות בכלום זמן. מה עושים עכשיו? פונים למוקד ליווי ותמיכה של משרד החינוך: גברת טובה ספיר, מדריכה מחוזית. טובה, שכבר מגויסת לעניין, מרגיעה את כולנו, עונה על הכל בסבלנות אין קץ, ומפזרת את החששות. מתחילים להתארגן: כרטיסיות, היגדים, סימולציות ראיון, חיבור שאלות. רואים סרט, ועוד אחד. ויוצאים לדרך. התחושה בשבועיים הראשונים, שהם משתפים פעולה כי

הם חייבים. כי הציון תלוי, כי המורה רוצה, כי הישיבה מחייבת. כאילו משהו חסר. אין להט, אין התעניינות אמיתית. די מתסכל. עובדים לפי ההנחיות, אך משהו פשוט לא שם. ואז, יום אחד, בשעה שלוש בצהריים, החלטתי לחבר אותם לפרויקט, לא דרך הראש, אלא דרך הלב. ישבנו כולנו על הרצפה. בלי קלסרים, בלי עטים, בלי כלום. והתחלתי לקרוא. קראנו יחד, את הפרק הראשון בספרו של הרב לאו: "אל תשלח ידך אל הנער". והם חזרו הביתה. ולמחרת בשיעור הם שאלו: "מה עם הסיפור?", מה היה ההמשך?", ומישהו מהם הקריא את הפרק השני. וכך, כל שיעור, רבע שעה ראשונה פתחנו בקריאה.

ועבר עוד שבוע, ומשהו התחיל להשתנות. פתאום לניצולים שלהם היה שם, והם כבר לא היו "הניצולים האלה" -אלא- "הניצולים שלנו". והמפגשים, שהחלו ממקום של חובה, הפכו לחוויה מרגשת, ולקשר אמיתי, ונוגע ללב. רבים מהתלמידים שלי מעולם לא פגשו ניצול שואה, ואולי הייתה זו ההזדמנות היחידה בחייהם לשמוע ולהכיר את ההיסטוריה ממקור ראשון.

עברו חודשיים. התלמידים שלי סיימו את הפרויקט, ערכו, שלחו, צילמו. העבודות הועברו לניצולים, למוזיאון "בית פישר", ולמשרד החינוך. רשמית הם עמדו במטלות. בפועל, הערך המוסף נמשך ונשמר. היום, באמצע אוקטובר, 2013, שנה מתחילת הפרויקט, התלמידים שלי עדיין בקשר עם הקשישים שלהם. לפני שבוע וחצי, יצאה המשלחת של הישיבה התיכונית למסע לפולין. בין קבוצת הנערים הנרגשים, היה גם נער אחד, מדהים ומיוחד, ושמו ברקן. לפני הנסיעה הוא שאל את הניצולה שלו, אם היא רוצה שיעביר לשם משהו. הנער הזה, שעד הפרויקט, מעולם לא פגש ניצול שואה מימיו, שמר בתיקו צעיף למזכרת, ומכתב. אתמול בלילה, קיבלתי תמונה מאושוויץ. בתמונה היו דגל, ונער, ומכתב.

ובסוף המכתב היה כתוב "אני חנה בסן, ניצחתי". וכשראיתי את זה, הבנתי, עד כמה הנוער שלנו נפלא, ויכול ורוצה לתעד את ההיסטוריה ובאותו רגע "חמד ועד", הפך מפרויקט לשליחות.

תוכנית "שניים במכה אחת" חיים שוורץ - מורה בתיכון "ארץ הצבי" בירושלים

בתחילת השנה מסביר המורה לעברית כי הוא מודע לכך שהקריאה היא אתגר ועל כן הטקסטים שנקרא הם טקסטים העוסקים בנושא ההיסטוריה – שיספקו לו רקע לנלמד בשיעורי ההיסטוריה. בכל שבוע מקבלים התלמידים טקסט מידי העוסק בנושא אותו הם לומדים בבית הספר שלנו התחלנו בהוראת תקופת העת החדשה, כך שהתלמידים קראו על אנטישמיות, תנועת חבת ציון, הרב מוהליבר ועוד.

התלמידים קוראים את הטקסט בבית ולאחר כמה ימים נדרשים לבצע בוחן על הטקסט. בהתאם לעקרון הפשטות הטקסטים הם באורך של כעמוד (כ-250 מילה) והשאלות הן שאלות ידע פשוטות, כשהמטרה היא להרגיל את התלמידים לקריאת החומר, הבנתו ויכולת שליפה לפי השאלה. בנוגע לאיתור הטקסטים, אף כאן הלכנו אחר עיקרון הפשטות: הטקסטים נלקחים מן המרשתת (- האינטרנט), ובדרך כלל מעובדים מן הויקיפדיה, בשינויים נצרכים.

עד כה התלמידים קראו 6 טקסטים, ויקראו כ-20-30 טקסטים במהלך השנה. נראה כי התלמידים נהנים מהתוכנית וחווים תחושת הצלחה. המאמרים מספקים למורים לעברית אף חומר לעיון בשיעוריהם, והתלמידים מגיעים מוכנים יותר לשיעורי ההיסטוריה. וכך, לאט לאט, מתוודעים התלמידים לאירועים ותהליכים היסטוריים ביתר עמקות, תוך שיש להם את בסיס הידע הנצרך על מנת להבין ולהתחבר לנושאים הנלמדים.

התבקשתי לספר על תוכנית שהפעלנו בכיתות שלנו, לפני אפרט אסביר את הרקע בקצרה.

מה הם האתגרים הייחודיים בהוראת היסטוריה בתיכון "ארץ הצבי"?

התחושה שעלתה מן הצוות היא שהחוסר המרכזי של התלמידים בבית הספר הוא במה שנקרא 'ידע עולם'. תלמידים רבים מגיעים, מסיבות שונות, ללא הידע הנצרך על מנת להפנים ולהתחבר לתקופות אותן אנו מלמדים. כמובן, שאם היו לנו עוד שעות היינו יכולים להשלים פערים אלו, אך – מניין נמצא עוד שעות?

את התשובה לשאלה מצאנו תוך שיתוף ושיח עם מורים מתחום דעת אחר: המורים לעברית. בשיחה עם מורי העברית שמענו כי הבעיה המרכזית בתחום זה היא חוסר בשעות קריאה של התלמידים. וכאן נולדה התוכנית 'שניים במכה אחת': שני מקצועות במכה אחת. מטרת התוכנית היא חיזוק הידע הכללי של התלמידים בנושאי ההיסטוריה, ובד בבד תרגול רב של קריאת טקסטים.

ומהיכן השעות? התלמידים עובדים בבית. וכאן ברצוני להדגיש נקודה חשובה: העיקרון המרכזי שעמד בפנינו הוא עיקרון הפשטות. לפחות בהתחלה. לא רק שהטקסטים צריכים להיות מובנים לתלמידים, אלא שגם הבדיקה האם התלמיד קרא, וכן כל מהלך העיסוק של התלמיד בטקסט צריך להיות פשוט וקל להבנה. כיצד הדבר עובד? התוכנית מיושמת אצלנו בכיתה ו"ד, בהתאם לתוכנית הלימודים בהיסטוריה לכיתה זו.

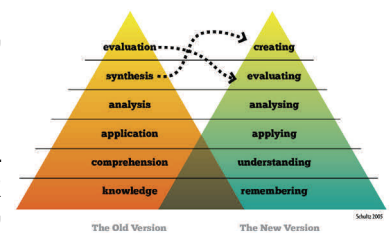
תקשוב בשירות הוראה

נעמה כהן - מדריכה ארצית לתיקשוב בהיסטוריה בחמ"ד

כולנו זוכרים את הטקסונומיה של בלום, אשר יצר בשנות ה-60 מדרג של מטרות קוגניטיביות בלמידה. טקסונומיה זו (המופיעה בתרשים השמאלי) ליוותה ומלווה אנשי חינוך והערכה במהלך השנים, אולם עידן המידע והידע וההתפתחויות הטכנולוגיות הביאו לשינויים במודל, שעיקרם - ברמה הגבוהה ביותר נהוג למקם כיום "יצירה" (במקום "הערכה", כפי שניתן לראות בתרשים הימני).

ההנחה שעומדת בבסיס השינוי היא **שתהליך יצירתי בלמידה** בו הלומד מודע למהלכו ויכול לשקף אותם - כוללת בתוכה את כל הרמות שלפניה. העולם המקוון מזמן יצירתיות מסוגים חדשים ושונים, וזאת בעזרת כלים ייחודיים וייעודיים. ניתן להדגים את משמעות ה"יצירה" בהקשר ללימודי היסטוריה בחמ"ד באמצעות יצירת פוסטר דיגיטלי ובו מדיה דינמית על התעמולה הנאצית והשפעתה, או ביצירת סרטונים מקוריים על-ידי התלמידים שידגימו תגובות שונות ביישוב לספרים הלבנים.

כמורים חשוב לזכור שבעת מתן משימות יצירה דיגיטליות לתלמידים עלינו להנחות

אותם לפתח רעיון בהתבסס על ידע קודם וניתוחו, וכן לבצע סינתזה של מקורות שונים לכדי תוצר יצירתי אחד, חדש, המגלם גם **אמירה אישית שלהם**. להשלמת מהלך פדגוגי מלא, מומלץ להקפיד על תיעוד ורפלקציה לתהליך היצירה - תוך שימוש מיטבי ביכולות שהטכנולוגיה מעמידה לרשותנו.

רוצים לדעת עוד על שימוש בטכנולוגיה בחינוך?

הירשמו להשתלמות: "**כלים מתוקשבים בהוראת היסטוריה בחמ"ד**".

השתלמות למורי החקר: בשבוע הבא תיפתח השתלמות למורי החקר ויחידות ההגבר סביב כלים מעשיים להוראת חקר משמעותית. עדיין ניתן להירשם: [קישור לפרטים נוספים](#)

סיור היסטורי חוויתי כחלק מתכנית ההוראה

אבי דסקל- מורה בישיבת בני"ע בגבעת שמואל

בשנת 1938 באזור המעין, דרך חללים נוספים שאותם אנו פוקדים בבית עלמין אומר הוד גבורה זה, כמו הקצינים שיף וגולדמן שנפלו חלל עקב טעות מבצעית של הלח"י, ובהמשך חללי "ליל שרונה": גיבורי ליל המשטרות בשרונה שעל שמם נקרא רחוב הארבעה בתל אביב.

קברים רבים נוספים נמצאים בבית העלמין: קברו של יאיר, הוא אברהם שטרן מפקד הלח"י, קברו של יעקב פריצקר, ראש המודיעין של האצ"ל, שחוסל על ידי הלח"י בשל חלקו בסזון הקטן, כלומר בהסגרת אנשי לח"י לידי הבריטים, קברו של יעקוב מרידור, סגנם של בגין ורזיאל בפיקוד על האצ"ל, קברים של חללי אלטלנה, קברי אחים של חללי ההפצה האיטלקית על תל אביב בשנת 1940, קברים של אנשי "נצר אחרון", ניצולי שואה שנפלו בתש"ח ועוד ועוד.

מורים בסיור

את הסיורים אנו מלווים בשירים כדי להעשיר את החוויה. כך למשל בסיור בבית העלמין שרנו את המנון הפלמ"ח, את "חיילים אלמונים", את "שתי גדות לירדן", ושייר

הסיכום והסיום של הסיור הוא כמובן "מגש הכסף" של אלתרמן, בביצועו המרטיט של יהורם גאון.

אין בסיורים אלו משום תחליף ללימוד היסטוריה, אך מתגובות התלמידים והמורים שהשתתפו בסיורים עולה כי זוהי תוספת ראויה ביותר ללמידה. בשיטת הוראה לא שגרתית זו הפכות תולדות הארץ למרתקות ומחשיות הרבה יותר, כאילו הדברים התרחשו רק אתמול.

לרגל פתיחת השנה, ערכנו סיור היסטורי עבור ציבור מחנכי ההיסטוריה בחמ"ד בבית העלמין האזרחי בנחלת יצחק, גבעתיים. בבית העלמין קבורים חללי המחתרות, צה"ל ומלחמת העצמאות.

מזה מספר שנים, ביוזמה שצמחה במקרה, אנו, מגמת ההיסטוריה בבית הספר וחדר המורים, לומדים היסטוריה בשטח.

מהי היסטוריה בשטח? אנו בוחרים לעצמנו נושא מרכז, ו"הולכים עליו" תרתי משמע. הנושא נלמד היטב מראש, ואז יוצאים לסיור בשטח כדי להמחיש את הלמידה.

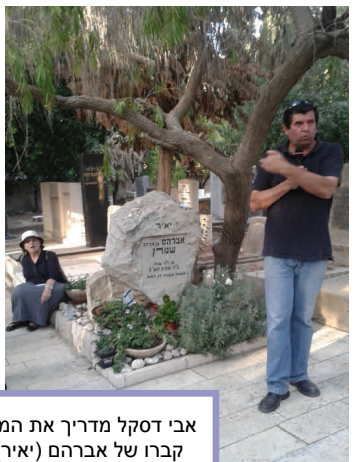
במסגרת זו היינו עד היום במספר סיורים: "בכל זאת יש בה משהו", סיור בעקבות מייסדי תל אביב, "מברוזה לברוזה", פורצי ומגיני הדרך לירושלים: סיור בעקבות שמואל ברוזה מבוני מוצא ונכדו יונתן שנפל בקסטל, "צנחניות ונועזות", סיור בעקבות הצנחניות הארץ

ישראליות חביבה רייק וחנה סנש, מלהבות חביבה ועד שדות ים, והסיור המוביל שלנו עד כה: "מגש הכסף", סיור בבית העלמין נחלת יצחק, האזרחי והצבאי.

זהו בית עלמין מרתק שיש בו כמה נדבכים, המספרים את סיפור תקומת המדינה. ראשית, חלקת חללי

ההגנה, שכל קבר בה מספר סיפור משלו. כך למשל

אבי דסקל מדריך את המורים ליד קברו של אברהם (יאיר) שטרן

קבור בה דוד מוסינזון, איש עמק יזרעאל שנפל חלל בעת חיפושים של נקודות התיישבות נוספות לישובי חומה ומגדל, ויחד עם רעיו מגן השלושה (מעין הסחנה) נפל

להורדת העד-כאן כקובץ יש ללחוץ כאן

משרד החינוך - מינהל החינוך הדתי - הפיקוח על הוראת היסטוריה ואזרחות בחמ"ד